

Doupě 2023: Soudy a soudci

Zpráva z výjezdního semináře

Katedry ústavního práva a politologie PrF MU

Kateřina Ochodková*

Ve dnech 11. – 14. května 2023 se uskutečnil snad již tradiční výjezdní seminář Katedry ústavního práva a politologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity, známější spíše jako **Doupě** (Diskutujeme O Ústavním Právu!). Do jihomoravských Hustopečí, kde se Doupě konalo tentokrát, se k tématu **soudů a soudců** sjeli diskutovat nejen magisterské studentky a studenti, kterým je Doupě určeno především, ale též zástupce středoškoláků, doktorandky a doktorandi a členky a členové katedry.

Během čtyř dnů Doupěte zaznělo v rámci pěti panelů 22 příspěvků. Ačkoli brněnské Doupě neusiluje o to být jednou z tradičních odborných konferencí, o jejichž průběhu se posléze sepisují zprávy, dovolím si tímto textem přednesené příspěvky přesto stručně shrnout. Mnohé z nich by totiž bez problémů obstály i na skutečné konferenci. Pokud by se pak tento text dostal do rukou těch studentek a studentů, kteří o účasti na Doupěti zatím jen uvažovali, budu ráda, pokud poslouží jako určité popostrčení tyto úvahy i uskutečnit.

Úvodní, dopolední čtvrteční panel byl věnován **ústavnímu soudnictví**. Úvodní příspěvek panelu i Doupěte přednesl *Jakub Němec*. V příspěvku s názvem „Ústavní soud dle Kelsena, Ústavní soud 1. republiky, Ústavní soud dnes“ se zabýval vývojem českého, resp. československého ústavního soudnictví. Představeny byly především Kelsenovy základní myšlenky o ústavním soudnictví a to, jak se odrazily v institucionálním designu evropských ústavních soudů. Jakub se ve svém příspěvku zamýšlel i nad tím, nakolik Kelsenově modelu odpovídá současný český Ústavní soud. Středoškolák *Jan Zahradníček* prezentoval výsledky výzkumu provedeného v rámci středoškolské odborné činnosti.¹ V něm se zabýval tématem navýsost aktuálním, a to „Výběrem soudců „čtvrtého“ Ústavního soudu“. Zajímalo ho, jak vypadá ideální profil ústavní soudkyně či ústavního soudce. Kromě zkoumání objektivních, subjektivních a kolektivních kritérií charakterizujících soudkyně a soudce tří dosavadních ústavních soudů též prováděl rozhovory s více než polovinou členstva posledního, třetího Ústavního soudu. V debatě se pak hovořilo nejen o tradičních otázkách výběru ústavních soudkyň a soudců jako kolik z nich má přicházet z justice, kolik z advokacie a kolik z akademie,

* Mgr. Bc. Kateřina Ochodková, doktorandka, Katedra ústavního práva a politologie, Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno / Ph.D. student, Department of Constitutional Law and Political Science Faculty of Law, Masaryk University, Brno, Czech Republic / E-mail: katerina.ochodkova@mail.muni.cz / ORCID: 0000-0002-9049-3894

¹ SOČ23 017: Jan Zahradníček-Výběr soudců „čtvrtého“ Ústavního soudu. *YouTube* [online]. 16. 5. 2023 [cit. 22. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=T5PLLgo5AZ0>

ale i o důležitosti diverzity – má být upřednostněna odbornost, nebo pohlaví? Tak či onak, většina diskutujících se shodla na tom, že ústavní soudkyně či ústavní soudce má být především slušný člověk. Jako třetí prezentoval svůj příspěvek *Pavel Bína*, který se zaměřil na „Lidskou stránku ústavního soudce a to, zda by měl veřejně prezentovat své názory?“ Tématem Pavlova příspěvku byly především limity svobody slova ústavních soudců, pokoušel se posoudit, nakolik jsou problematické mediální výroky končícího předsedy Ústavního soudu Pavla Rychetského.² V debatě bylo poukázáno na problémy, které sebou takové výroky mohou přinášet, např. vyvstání otázky podjatosti soudce, či debatováno, zda záleží na tom, jakou osobností je daný soudce. Panel uzavřela *Marie Maršová* s vystoupením „Role ústavní soudkyně z pohledu rovnosti práv a mužů“. Marie představila nejen často udávající se důvody malého zastoupení žen na vrcholných soudech, ale i zajímavé statistiky o zastoupení žen v soudnictví v některých evropských státech. S jejím závěrem o růžové budoucnosti žen ve vrcholném soudnictví však nesouhlasili debatující; podle většiny z nich je k vyššímu zastoupení žen v něm ještě velmi dlouhá cesta.

Odpolední čtvrteční panel byl věnován **soudcovské nezávislosti**. Otevřela jej *Adéla Čapková*, která se v příspěvku „Opětovnému jmenování soudních funkcionářů“ věnovala především kritickému zhodnocení nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 39/08,³ rušícího § 105a zákona o soudech a soudcích, obsahující možnost opětovného jmenování předsedů a místopředsedů soudů. „Povinnému vzdělávání soudců“ se věnovala *Klára Pozděchová*. Zamýšlela se, jak široce má být upravena vzdělávací povinnost soudkyň a soudců a zda by měli povinně navštěvovat různá školení, či zda je dostačující dobrovolné samostudium. Podnětné připomínky přinesla následná debata: otázky formálního a neformálního vzdělávání, jeho financování či plurality vzdělávacích institucí. *Kateřina Kolajíková* se věnovala tomu, zda je možné „Přeložení soudce na jinou agendu jakožto „kárné opatření“. Zajímalo ji především, zda je možné přeložit soudce na jinou agendu, pakliže na dosavadní neodvádí dobrý pracovní výkon. Z komparativního hlediska se na jeden z problémů „Soudcovské nezávislosti“ podívala *Klára Dědáčková*. V příspěvku se zabývala otázkou: „Může být soudce členem politické strany?“ Účastníkům Doupěte zprostředkovala právní úpravu z Německa a Rakouska a poukázala i na problematické případy, např. na případ německého soudce Jense Maiera.⁴ Stoprocentně ženský panel uzavřela *Klára Kamarádová*. Její příspěvek „Soudce a profesionální sportovec?“ byl zajímavý nejen sám o sobě, když přemýšlela, jaké sporty jsou v případě, že je vykonávají soudci ještě „ok“, a které již „ok“ nejsou, ale vybudil i k zajímavé a zábavné debatě. V ní bylo kupříkladu diskutováno, zda by soudce mohl zápasit v MMA.

Dopolední páteční panel byl věnován **pohledu mimo český rybníček**. I přes vykročení za něj zůstaly první dva příspěvky v dobře známé evropské kotlině. *Jiří Věčeřa* se v něm zabýval tím, „Co je to soud podle Evropského soudního dvora?“ Představil tak kritéria „soudu“,

² BARTONÍČEK, R. Nechci prezidenta agentem StB ani Ústavní soud v Agrofertu, říká Rychetský. *Aktuálně.cz* [online]. 30. 11. 2022 [cit. 23. 5. 2023]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/rychetsky/r~a1c21a826e9c11eda3c0ac1f6b220ee8/>

³ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 10. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 39/08.

⁴ K tomu např. SANDERS, A., FALTINAT, E. Judges, Political Mandates and Judicial Independence in Germany. *Verfassungsblog* [online]. 20. 1. 2023 [cit. 25. 5. 2023]. Dostupné z: <https://verfassungsblog.de/judges-political-mandates-and-judicial-independence-in-germany/>

kteřá Evropský soudní dvůr ve své judikatuře „opakuje stále dokola“, avšak poukázal též na stanovisko jeho generálního advokáta, podle něhož v některých případech není nutné všechna kritéria uplatnit. Zamýšlel se též nad otázkou, zda Evropskému soudnímu dvoru některá kritéria naopak nechybí. *Michaela Horáková* se pak věnovala „Výběru soudců/soudkyň Evropského soudu pro lidská práva“. Účastníky Doupěte seznámila jak s výběrovými kritérii na jeho členky a členy, tak s tím, jak probíhá samotný proces jejich výběru. Za evropskou louži se svým příspěvkem „Soudní systém a reforma v Izraeli“ na závěr panelu vydala *Zuzana Bočanová*. V něm shrnula nejen základní body reformy iniciované vládou Benjamina Netanjahua, ale i argumenty, které zaznívaly a zaznívají jak pro tuto reformu, tak proti ní. V následné diskusi se debatující vrátili i zpět do české kotliny, neboť v ní byla vznesena otázka, jaká ponaučení si z izraelského případu může vzít střední Evropa.

Odpolední páteční panel byl věnován **soudcovským povahám a názorům**. Ačkoli název příspěvku *Gabriely Vlachové* „Svoboda projevu soudců aneb opravdu může soudce říkat, co si myslí?“ nabádal k tomu si myslet, že bude zasvěcen toliko soudcům, Gabriela však šla o krok dále a zamýšlela se především nad tím, zda lze požadavek § 79 zákona o soudech a soudcích analogicky aplikovat i na asistentky a asistenty soudců či mluvčí soudů. Nejen v příspěvku, ale i v následné diskusi byl vzpomenut snad již známý případ z Joštovy 8.⁵ *Martin Szabó* v příspěvku „Komunikace soudců v online prostoru“ uvažoval o vztahu mezi nezávislostí soudnictví a důvěrou v něm. *Sebastián Okerubica* v rámci příspěvku „Soudci na sociálních sítích a limity profesní etiky“ pak zvažoval rizika přítomnosti soudkyň a soudců na Facebooku. *Jakub Novák* uzavřel panel vystoupením „Analýza pojmu spravedlnost v judikatuře ÚS (a jak ho chápou jednotliví soudci)“, jímž se snažil zachytit, jak jeho soudci nakládají právě s tímto vážným pojmem.

Závěrečný, dopolední nedělní panel byl věnován **soudnímu designu**. Úvodní příspěvek byl věnován vztahu ústavního soudnictví, teologie a kníračů. Přednesl jej nikdo jiný než člen katedry *Jaroslav Benák*. Asi nepřekvapí, že doprovodná prezentace obsahovala fotografie jeho čtyřnohého kamaráda. *Jan Žák* ve svém příspěvku „Porotní soudnictví a role přísedících ve střeoevropském kontextu“ především analyzoval současný stav laického prvku v soudnictví v České republice. Kritizoval jej jako zastaralý a poměrně nepraktický. Někteří účastníci a účastnice následné debaty poukazovali i na fakt, že problémy s obsazováním přísedících mohou zbytečně prodlužovat délku soudních jednání. V rámci vystoupení *Jakuba Stojana* na téma „Automatické rozhodování v praxi soudů“ si mohli účastnice a účastníci Doupěte vyzkoušet, zda jsou schopni rozeznat, zda bylo to či ono soudní rozhodnutí psáno člověkem, či umělou inteligencí. Taktéž příspěvek *Adély Dočkalové* vyvolal zajímavou debatu, neboť se věnovala enormně důležitému tématu „Práva (n)a mentální(ho) zdraví“. Přemýšlela, jaké dopady může mít syndrom vyhoření na soudce a jak mu předejít. Předposledním příspěvkem panelu i Doupěte se *Kateřina Audyová* vrátila k tématu žen v soudnictví. Tázala se, „Proč je absence žen na vrcholových soudech problém?“ Zabývala se tím, o co české vrcholné soudnictví absencí žen v něm přichází a snažila se přesvědčit

⁵ NAHODIL, T. Problém u Ústavního soudu: podjatý asistent. Ekologické spolky označil za teroristy. *Lidovky.cz* [online]. 13. 5. 2020 [cit. 23. 5. 2023]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/byznys/problem-u-ustavniho-soudu-podjatý-asistent.A200513_101800_In_byznys_pravo_ele

posluchače příspěvku, že je tato absence problém. Panel a celé Doupě uzavřelo vystoupení *Oskara Niemczyka* „Jsou vrchní soudy zbytečné?“, které zbytečné rozhodně nebylo. V příspěvku Oskar argumentoval, že často navrhované zrušení vrchních soudů je spíše neuskutečnitelné. Jednak pro určitou stabilitu organizace českého soudnictví, jednak pro neochotu soudkyň a soudců samotných. Zabýval se též argumenty pro a proti zrušení tohoto stupně soudnictví a jeho výhodami a nevýhodami.